

futtyabb, kék — kékyebb, vén — vénnyebb stb.), a v hang hasonító hatására (nyidva, kébvisel, ázsvány) stb.

A nyelvjárásoknak ma is fontos szerepük van nyelvünk életében, még mindig elég sokan használnak nyelvjárási kódot a köznyelvi helyett vagy mellett. A hagyományos életformák

átalakulásával azonban bizonyos nyelvjárási jelenségek mindinkább háttérbe szorulnak az emberek beszédéből. Ezek mentése érdekében van szükség ilyen tüzetes nyelvjárásleírásokra, mint amilyen Szabó József monográfiája.

MOLNÁR CSIKÓS László

SZÍNHÁZ

AZNAP, MIKOR A PÁPÁT ELRABOLTÁK

Mi történt azon a napon, amikor a pápát elrabolták?

Béke volt.

Kitört a világbéke. Huszonnégy óráig nem ölték meg sehol senkit sem, az egész világon béke volt. Megvalósult egy álom, még ha csak egyetlen napra is, de megtörtént.

Mert Samuel Lebowitz New York-i taxisofőr így akarta. És akarthatta, mert egy véletlennek köszönve hazavitte szerény, külvárosi család házába a pápát, s váltságdíjúl nem pénzt, hanem egynapi általános békét követelt. A foglyot előbb bezárta a spájzba, majd miután a család tudomást szerzett a nem mindennapi vendégről, a szentatya családtag lett Lebowitzéknál. Asztalhoz invitálták, később önszántából krumplit hámozott, pulóvert kötött, ebéd közben borozgatás után elbóbiskolt az asztalnál, sakkozott Meyer rabbival, sőt megfigyelői szerepet vállalt, amikor a New York-i rendőrség ostrom szándékával körülfogta a kertes házat, amelyet a háborúban aknász képeztést szerzett családfő megközelíthetetlenül körülaknázott. Egyszerűen Albert pápa, akit Lebowitzné csak Angelónak szólít, nagyszerűen érzi magát a fogságban. Pihen. Kikapcsolódik. Érthető, hogy szívesen marad vendégségben, nem akar visszatérni a protokollal merevített „normális” életbe.

Jófofa szituáció, amelyet szimpatikussá tesz a szép, humanus szándék, hogy legyen végre béke a földön. Helyre kis anekdota, de mivel nincs igazi tétje, nem dráma, s nem is vígjáték. Még ha olykor elhangzik egy-egy szellemes mondat, mosolyt kiváltó megjegyzés vagy látunk egy-egy ügyetlen gesztust. Bájos. De — megvallom — bármennyire is szeretném, hogy béke legyen, igazán nem érdekel, nem érint meg a darab kétségtelenül nemes szándéka. A jóságos pápa bácsi pihenője, kikapcsolódása sem érdekel. Érdekel viszont, hogy holnap mennyivel lesz drágább a kenyér, hogy kapunk-e tejet, hogy ismét közelharcot kell-e vívni a magyar tagozat megnyitásáért, és még millió hasonló dolog érdekel. S nem hiszem el ennek a semmi kis előadás ren-

dezdőjének, hogy a színházban a nézőnek kikapcsolódásra van szüksége, főleg nem, hogy efféle együgyűen megírt és eljátszott kikapcsolódás kell. Igaza van Vajda Tibornak, hogy a „színház szórakozás”, de nem ilyen. Lehet ugyan szórakoztatva is véresen komoly dolgokról beszélni, s akkor jól is, meg kellemetlenül is érzik magukat az emberek a színházban. És erre van szükség, ha a színház ad magára, ha nem esti mesét akar felnőtt nézőinek eljátszani.

Mert Bethencourt kétrészes micsodája semmiképpen sem több egy jópofa dajkamesénél, néhány balgatag poénkából nem is lehet előadást csinálni, kivált, ha a rendezésnek nincsenek hozzá ötletei, amelyekkel feldúsítja, felpörgeti a szelíd mesét. Hogy a rendezésnek nem volt kifejezetten határozott koncepciója, mi sem bizonyítja inkább annál, mint hogy színészei, ahányan vannak, mind másként, más stílusban játszanak, szinte mindenki magának s nem az előadásnak csinálja meg a figurát. Természetesen az történik, ami ilyenkor várható: az egyiknek sikerül, a másiknak nem. Nem sikerül Ferenczi Jenőnek, ki mintha megilletődött volna attól, hogy ő most a pápa, teljesen visszafogta komikus hajlamát, és ettől a figura sótlan, jellegtelen lett. Pontosan az ellenkezője történik Páthy Mátyás Meyer rabbijával. Túljátszott, komolytalan, lelővi saját poénjait, mintha nem hinne benne, hogy ilyen figura létezik, holott az egész történet legkomplettebb alakja ez a rabbi, aki aránylag kis összegért majdnem elrontja Lebowitz komoly játékát. Hasonlóan élő szereplő O'Hara bíboros, akinek képmutatását Fejes György nem tudta érzékeltetni, túlságosan is egysíkúra formálta a hatalom képviselőjét, akivel az író is kissé mostohán bánik. A bíboros ugyanis, miután beszél a pápával, s visszatér a házat körülzáró rendőrfőnökhöz, szemrebbenés nélkül hazudik, hiszen azt állítja, hogy a pápa kéri, szabadítsák ki, pedig a pápa ilyesmit nem kért. Hálátlan színészi feladat, ha valakiről utólag derül ki, hogy hazudós, de ezt a színésznek azért a színen is jeleznie kellene. Fejes pedig elmulasztja. A főszereplő Fischer Károly. Néha, pillanatokra remekül komédiázik, máskor erőltetett, vagy éppen jellegtelen. Pontosan az hiányzik belőle, amit Lebowitz Sáraként F. Várady Hajnalka ügyesen és végtelenül következetesen végigcsinál: a figura. Fischer csak az egyes szituációkat igyekszik eljátszani, s nem törekszik arra, hogy Lebowitz Sámuelje körvonalozott, valamilyennek jellemzett személy legyen. Ezzel szemben F. Várady Hajnalka végig anyagi együgyűséggel megáldott asszonynak láttatja Sárát, aki még meglepődni sem tud, annyira korlátolt, s akinek saját kis ügyei fontosabbak mindennél. Talán elképzelhetetlen, hogy valaki ilyen, de a színésznő nagy-nagy tudatossággal és következetességgel a történeten végigviszi, töretlenül valósítja meg elképzelését. Neki világa és imázsa van. Kellemes, az előadás tempóját gyorsított színfoltot jelent Faragó Edit és Simon Mihály fh. a Lebowitz családbeli fiatalok szerepében.

Joao Bethencourt darabját a színház önmaga és a nézők felüdülésére, lazítására tűzte műsorára, közönségsikert remélve. Félő, hogy a felüdülés elmarad, s elmarad a nagy szériát jelentő közönségsiker is.

GEROLD László

K É P Z Ő M Ū V É S Z E T

„... SZÓVAL ANNYIT, HOGY ÉLEK ÉS DOLGOZOM...”

Balázs G. Árpád szabadkai kiállításáról

Egy hosszabb levél mondatának e kiemelt töredéke is elegendő, hogy egybesűrítve mindent elmondjon *Balázs G. Árpádról*, a grafikusról, karikatúristáról, illusztrátorról, aki az élet és a munka jelezte szimbolikus „pólusok” között élve teljesítette ki szociálisan elkötelezett művészetét. Egyéni, fanyar, olykor durva kifejezésmódjával mindvégig saját útját járta, magányosan és sokszor önfejlően; így egyszerre volt vonzó és taszító, dicsérték s ugyanakkor becsmérelték is. Sehová sem tartozott, a szabadkai szülőföld vonzása is csak kései művein észlelhető; „... fészekrakó módjára — bukdácsolva mentem tovább az anyagiak és a siker után” — írja ő maga is önéletrajzi jegyzeteiben.

Az „anyagiak” alatt — csaknem egy emberöltőn át — a létminimumot értette, míg a „siker” számára az önálló vagy közös tárlatokon bemutatott egy-egy kép eladása jelentette.

A tanítóképző befejezése után több vajdasági kisvárosban tanítóskodott és festett. Közben, 1912-ben és 1914-ben részt vett a nagybányai művésztelep munkájában. Az első világháborúban rövid ideig katonáskodott, majd teljesül vágya, eljut a prágai akadémiára, ahol August Bremse tanítványa. Ekkor már harmincéves, és kialakult festő. Előtte Baján tanult Éber Sándor (1878—1947) festőnél, akinek az útmutatásait rendkívül becsülte; Nagybánya pedig a kedvenc Réthy István (1872—1945) révén maradt meg az emlékezetében. Az 1918-ban rövid ideig tartó pesti tanulmányai idején kapcsolatba kerül a Kassák-körrel is, de az aktivizmusnak nem maradt nyoma korai művein. 1920-ban Prágába a plenerizmus hatása alá kerül. Igaz, „azokban az években, amikor Balázs Prágában él, az ottani képzőművészetre a szürrealizmus felé törekvő poetizmus és az absztrakcióba hajló konstruktivizmus jellemző” — hangsúlyozza Baranyi Anna a *Balázs G. Árpád születésének századik évfordulója alkalmából rendezett retrospektív kiállítás* katalógusában (Szabadkai Városi Múzeum, 1987. november 25.—1988. január 31.)